

مهدی اخوان ثالث

شاعر زمستانی طوس

پدرش که علی نام داشت یکی از سه برادری بود که از روستایی در یزد به مشهد برای زندگی کوچ کرده بودند. برای همین نام خانوادگیشان شد، اخوان ثالث.

مهدی اخوان ثالث روز ۱۰ اسفندماه سال ۱۳۰۷ هجری شمسی در توس متولد شد. به گفته خود مهدی، او متولد سال ۱۳۰۶ بود؛ اما شناسنامه‌اش را یک سال بعد از تولد گرفتند. پدرش دکه عطاری داشت و به طبابت سنتی مشغول بود؛ همچنین به اشعار فردوسی، سعدی و حافظ نیز علاقه نشان می‌داد؛ مادرش مریم، خانه‌دار بود.

مهدی اخوان ثالث به موسیقی بیشتر از شاعری علاقه داشت و پنهان از پدر به تمرین تار می‌پرداخت، همچنین با دستگاه‌های ماهور، همایون و ترک افشاری نیز آشنا بود. وقتی علی اخوان ثالث از تمرین‌های موسیقی پسرش آگاه شد، به علت اینکه در جامعه آن روز به موسیقی اهمیت داده نمی‌شد و موسیقی‌دان‌ها به فقر و بی‌عاقبتی در زندگی گرفتار می‌شدند، او را از این کار منع کرد. صحبت‌های پدر بر مهدی اخوان ثالث تاثیر گذاشت، شور موسیقی به تدریج جای خود را به اشتیاق به شعر داد و او به شعرسرایی روی آورد.

شعرهایی را که می‌سرود لای کتاب پدر می‌گذاشت تا ببیند و از هنر فرزند آگاه شود. پدر اخوان ثالث شعرهای مهدی را نزد دوست خود برد که از فضایی مشهد بود؛ او برای تحسین، یک جلد کتاب «مسالك المحسنين» را به او اهدا کرد؛ کتابی با محتوای اندیشه‌های آزادی‌خواهانه که جوانان آن دوره از آن استقبال می‌کردند. تشویق وی و مطالعه محتوای کتاب، مهدی اخوان ثالث را به سرودن اشعار وطن‌دوستانه ترغیب کرد.

اخوان تا بیست سالگی در مشهد بود و چنان که محمد قهرمان دوست قدیمی اش گفته با مکافات فراوان بالاخره دیپلم آهنگری از مدرسه فنی (هنرستان) گرفت و به تهران آمد و چند سالی در حومه تهران به کار آموزگاری پرداخت. محل خدمت او در کریم آباد ورامین بود. مدرسه آنجا به علت اختلاف دو ایل ساکن در روستا وضعیت خوبی نداشت؛ اما اخوان ثالث با راهنمایی پیری مجرب، اختلافات را از بین برد و کار مدرسه را سامان داد.

مهدی اخوان ثالث در سال ۱۳۲۹ هجری شمسی با دختر عموی خود، ایران اخوان ثالث ازدواج کرد. آن‌ها صاحب ۶ فرزند شدند، سه دختر به نام‌های لاله، لولی و تنگل و سه پسر به نام‌های توس، زرتشت و مزدک. اخوان دوتا از دخترهایش را از دست داد و از داغ فراغ آن‌ها، آسیب‌های روحی و روانی بسیار دید.

«مهدی اخوان ثالث» در آن زمان به تأثیر از فضای حاکم بر جامعه و نوع فعالیت دیگر روشن‌فکران و فعالان اجتماع سال ۱۳۳۳ به زندان رفت و مدت یازده ماه را در آنجا گذراند. او پس از آزاد شدنش و به تأثیر از فضای سیاه و خاکستری دورانی که پشت سر گذاشته بود شعر «زمستان» را منتشر کرد. شعر «زمستان» شاهکار تکرار نشدنی این شاعر است که پس از کودتا ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ سروده شده است.

از دهه چهل از طرف وزارت فرهنگ مأمور به خدمت در کتابخانه ملی شد. مدتی به دستور ساواک اجازه کار کردن در مراکز دولتی نداشت و مدتی در مؤسسه گلستان فیلم برای ابراهیم گلستان کار می‌کرد و پس از انقلاب نیز به هیچ کار دولتی بازنگشت. از اخوان ثالث آثار زیادی به جای مانده است که علاوه بر دفاتر شعر کلاسیک و نو، مقالات، داستان‌ها، نقدهای ادبی و دیگر آثار متفرقه وی را نیز شامل می‌شود. مهدی اخوان ثالث شاعری حماسه‌سرا و اجتماعی بود که از ورود اندیشه‌های فلسفی خود به شعر، ابایی نداشت. سبک شعر اخوان را سبک «نمادگرایی اجتماعی» نامیده‌اند؛ زیرا او اعتراضات و انتقادات اجتماعی خود را با زبان نمادین در شعر بیان می‌کرد. آخرین مجموعه شعر اخوان به نام «تو را ای کهن بوم و بر دوست دارم» و «اینک بهاری دیگر» در سال ۱۳۶۸ چاپ شد. اخوان ثالث در سال ۱۳۶۹ هجری شمسی از سوی خانه فرهنگ آلمان برای برگزاری شب شعر به این کشور دعوت

شد و با بسیاری از دوستان و هم‌عصران خود ملاقات کرد. چند ماه بعد از بازگشت از سفر، در چهارم شهریور ماه همان سال، زندگی را بدرود گفت و طبق وصیت خودش، در توس و در جوار آرامگاه فردوسی به خاک سپرده شد.

